F.M.RAXMATULLAYEVA, T.U.NURIMBETOV,
O.O.AZIMOV, T.SH.ERGASHEV

BIZNES STRATEGIYASI

O‘quv qo‘llanma

F.M. Raxmatullayeva, T.U. Nurimbetov,
O.O Azimov, T.Sh. Ergashev

BIZNES STRATEGIYASI

O'quv qo'llanma

"KAMOLOT" nashriyoti
BUXORO-2023

UO‘K: 338.2
KBK: 65.011.33
R 27

F.M. Raxmatullayeva, T.U. Nurimbetov, O.O. Azimov, T.Sh.Ergashev, Biznes strategiyasi. / [Matn]: o‘quv qo‘llanma / - Buxoro : “BUXORO DETERMINANTI” MCHJning Kamolot nashriyoti, 2023. – 144 b.

Ushbu o‘quv qo‘llanma O‘zR Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi tomonidan tasdiqlangan fan dasturiga asoslangan bo‘lib, o`zining mazmuni va mohiyati jihatidan hozirgi zamonning talabiga to`laligicha javob beradi. Barcha keltirilgan ma’lumotlar talabalar, magistrlarga biznes strategiyasini nazariy jihatdan chuqurroq o‘rganish imkonini beradi.

Учебное пособие основано на научной программе, утвержденной Министерством высшего образования, науки и инноваций РУз, и по своему содержанию и сущности полностью соответствует нынешним требованиям. Учебное пособие дает возможность студентам и магистрам углубленного изучения теоретических сторон бизнес стратегии.

The manual is based on a scientific program approved by the Ministry of higher education, science and innovations of the Republic of Uzbekistan, and in its content and essence is fully consistent with current requirements. The manual provides an opportunity for students and masters in-depth study of the theoretical aspects of business strategy.

Taqrizchilar:
A.Ch. Boboyev - i.f.n., dotsent
A.J. Abdulloyev - i.f.f.d. (PhD), dotsent.

ISBN: 978-9910-734-32-8

O‘quv qo‘llanma, Oliy ta’lim, fan va innovarsiyalar vazirligining 2023-yil 27-martdagi 68-sonli buyrug‘iga asosan nashr etishga ruxsat berilgan. Ro‘yxatga olish raqami 68-790.

© “KAMOLOT” nashriyoti
© F.M.Raxmatullayeva, © T.U. Nurimbetov,
© O.O Azimov, © T.SH.Ergashev

MUNDARIJA

KIRISH.. **3**

1-BOB. “BIZNES STRATEGIYASI” FANINING PREDMETI VA MAZMUNI........................ **6**
1.1 Fanning mohiyati, maqsad va vazifalari, o‘rganish usullari...... 6
1.2 Strategiya tushunchasi. Muvafaqqiyatda strategiyaning roli...... 10
1.4 Strategiyani tahlil qilishning asosiy jihatlari 16

2-BOB. STRATEGIK REJALASHTIRISHNING METODOLOGIK ASOSLARI.............................. **19**
2.1 Strategik rejalashtirishning mohiyati va vazifalari................ 19
2.2 Strategik rejalashtirish turlari 22

3-BOB. STRATEGIYA YARATISHNING MAQSADLARI.......... **26**
3.1 Qadriyatlar va natija.. 26
3.2 Missiya va strategik ko‘rishni shakllantirish 28
3.3 Tashkilotning maqsadlari, SMART – tavsifnoma.................. 31

4-BOB. KORXONANING TASHQI MUHITINI TAHLIL QILISH **36**
4.1. Makromuhit tuzilmasi 36
4.2. PEST tahlili asosida tashkilotning tashqi muhitini tahlil qilish... 38
4.3. M.Porterning beshta raqobat kuchlari................................ 40

5-BOB. BIZNES-G‘OYA TAHLILINING METODIK ASOSLARI **45**
5.1. Biznes g‘oyalarini yaratish jarayonlarining mazmuni............ 45
5.2. Biznes g‘oyasini biznes modeliga aylantirish jarayoni........... 47

6-BOB. TARMOQDAGI UMUMIY HOLAT VA UNDAGI RAQOBATNING TAHLILI.................................... **52**
6.1 Tarmoq tushunchasi va iqtisodiy chegaralari....................... 52
Tarmoqdagi umumiy vaziyat va undagi raqobat tahlili........... 54

6.3.	Tarmoqning raqobatbardoshligini baholash usullari...............	57
6.4.	Tarmoqning raqobatbardoshligi omili sifatida investision jozibadorlikni baholash...	65
7-BOB.	**KORXONANING ICHKI MUHITINI TAHLIL QILISH...**	**70**
7.1.	Tashkilotning ichki muhiti va uni tahlil qilish	70
7.2.	Korxona faoliyatining SWOT – tahlil usuli.......................	74
8-BOB.	**STRATEGIYA VA RAQOBAT USTUNLIGI ....**	**82**
8.1.	Raqobat ustunligi tushunchasi, tavsiflari va manbalari............	82
8.2.	Porterning raqobat strategiyalari modeli...........................	89
8.3.	Raqobat strategiyasini ishlab chiqishda klassik yondashuv.......	92
9-BOB.	**MARKETING STRATEGIYASINI MAVJUD VAZIYATGA MOSLASHTIRISH..............................**	**105**
9.1.	Yangi va tez rivojlanayotgan tarmoqlarda raqobat strategiyalari	105
9.2.	Yetuk tarmoqlar va turg'unlik bosqichida bo'lgan tarmoqlarda raqobat strategiyasi..	108
9.3.	Tarqoq tarmoqlarda va xalqaro bozorlarda raqobat strategiyasi.	111
9.4.	Inqirozli vaziyatdan chiqish strategiyalari. Zaif korxonalar uchun strategiyalar..	113
10-BOB.	**DIVERSIFIKASTIYA VA INTEGRASTIYA.................**	**117**
10.1.	Diversifikatsiya tushunchasi va uning mohiyati	117
10.2.	Diversifikatsiyaning samarali strategiyalari. Yangi tarmoqlarga kirish strategiyasi..	120
10.3.	Bog'langan diversifikatsiya va bog'lanmagan diversifikatsiya strategiyasi..	125
10.4.	Yo'qotish va likvidatsiya strategiyasi.............................	131
10.5.	Birlashishlarning asosiy shakllari. Yutilish va qo'shilishlar......	132
FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.......................		**141**

KIRISH

Bozor raqobati sharoitida biznes samaradorligini oshirish va xo'jalik yurituvchi subyektlarni muvaffaqiyatli rivojlantirish uchun strategik menejment tamoyillarini qo'llashga o'tish kerak.

Strategik menejmentning maqsadi korxonaning beqaror tashqi muhitda omon qolish va samarali faoliyat yuritishi uchun strategik qobiliyatini qo'llab-quvvatlash va salohiyatini rivojlantirishdir. Tashkilotning tashqi va ichki muhitini tahlil qilish biznesni rivojlantirish strategiyasini ishlab chiqishga va uni amalga oshirish uchun taktik harakatlarni aniqlashga imkon beradi.

Ma'lumki, har qanday tashkilotning muvaffaqiyatli iqtisodiy faoliyati aniq shakllantirilgan maqsadga, belgilangan vazifaga, ichki va tashqi muhitni tahlil qilishga, ma'lum strategiyalarga va ularni amalga oshirish jarayonini nazorat qilishga bog'liq bo'lib, bu barcha mavjud resurslarning yanada samarali zaxiralarini aniqlash va raqobatbardoshlikni oshirish, xo'jalik yurituvchi subyektlarning moliyaviy natijalarini yaxshilashga imkon beradi

Aynan shuning uchun o'quv qo'llanmada biznes strategiya tushunchasining, strategik menejmentning nazariy jihatlarini o'rganish, zamonaviy bozor sharoitida korxonalarining strategiyasini ishlab chiqish bilan bogiiq nazariy va amaliy yondashuvlarining tahlili, strategik tahlilning asosiy usullarini amalda qo'llanilishi, kompaniyaning raqobat ustunligining mohiyati va manbalarini chuqur tahlil qilish yo'llari keltirilgan.

Ushbu o'quv qo'llanmada firmalarning ustunlikka, ya'ni bir nechta biznes to'plami sifatida raqobatlasha turib ustunlikka qanday ega bulishi mumkinligi va ushbu strategiyani amalga oshirish uchun tegishli biznes strategiyasini tanlash masalalari atroflicha yoritilgan.

«Biznes strategiyasi» nomli o'quv qo'llanma O'zbekiston Respublikasi Davlat ta'lim standartlari talablaridan kelib chiqqan holda tuzilgan bo'lib, Oliy ta'lim, fan va innovaisyalar vazirligi tomonidan oliy ta'limning 5230300 - «Biznesni boshqarish» (tarmoqlar bo'yicha) ta'lim yo'nalishi uchun tasdiqlangan namunaviy o'quv rejada ko'zda tutilgan «Biznes strategiyasi» o'quv fanining namunaviy dasturiga asosan tayyorlangan.

O'quv qo'llanma iqtisodiy ta'lim yo'nalishidagi oliy o'quv yurtlarining bakalavrlari, magistrlari, professor-o'qituvchilari va ilmiy-tadqiqotchilar hamda biznes, texnika, ilmiy tadqiqot va boshqa sohalarda qarorlarni qabul qilishda, tadbirkorlar va boshqa shaxslar foydalanishi mumkin. Uning asosiy maqsadi menejmentni o'rganayotgan menejerlar va talabalarni biznes strategiyaning asosiy tushunchalari, sxemalari va usullari bilan «qurollantirish» bo'lib, bu ularga o'z kompaniyalari uchun ham, o'zlari uchun ham eng yaxshi qarorlarni qabul qilishga imkon beradi.

F.M.Raxmatullayeva, T.U.Nurimbetov,
O.O Azimov, T.SH.Ergashev

BIZNES STRATEGIYASI

Muharrir: *E.Eshov*
Tex. muharrir: *D.Abduraxmonova*
Musahhih: *M.Shodiyeva*
Badiiy rahbar: *M.Sattorov*

Nashriyot litsenziyasi № 022853. 08.03.2022.
Original maketdan bosishga ruxsat etildi: 04.11.2023. Bichimi 60x84. Kegli 16 shponli. "Times New Roman" garnitura 1/16.
Ofset bosma usulida. Ofset bosma qog'ozi.
Bosma tabog'i 9. Adadi 100. Buyurtma № 190

KAMOLOT

"BUXORO DETERMINANTI" MCHJ
Bosmaxonasida chop etildi.
Buxoro shahar Namozgoh ko'chasi 24 uy
Tel:. + 998 91 310 27 22

ISBN 978-9910734328